

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060208

DOM
2018-10-31
Stockholm

Mål nr
P 9769-17

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2017-10-02 i mål nr P 1600-17, se bilaga A

PARTER

Klagande

C S

Motpart

Vänersborgs kommun
462 85 Vänersborg

SAKEN

Detaljplan för fastigheten XXX i Vänersborgs kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 1446511

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.avd6@dom.se
www.svea.se

Telefax
08-561 675 59

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

BAKGRUND

Kommunfullmäktige i Vänersborgs kommun beslutade den 29 mars 2017 att anta detaljplan för fastigheten XXX C S överklagade beslutet till mark- och miljödomstolen som den 2 oktober 2017 avslog överklagandet.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

C S har, som det får förstås, yrkat att Mark- och miljööverdomstolen, med ändring av mark- och miljödomstolens dom, ska upphäva detaljplanen för fastigheten XXX

Vänersborgs kommun har bestritt bifall till överklagandet.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

C S har till stöd för sin talan vidhållit vad han anfört i mark- och miljödomstolen med i huvudsak följande tillägg:

Nuvarande stadsplan för kvarteret Misteln medger bebyggelse i högst tre våningar. Byggrätten har dock inte utnyttjats fullt ut och merparten av befintlig bebyggelse i området har endast två våningar, i vissa fall med en tillkommande vindsvåning.

Kvarteret Mistelns hörnfastigheter är kulturhistoriskt intressanta och bör åtnjuta lagens skydd. Den planerade byggnaden på fastigheten XXX har en utformning som helt bryter mot den nuvarande bebyggelsen i området. Byggnaden kommer att vara dubbelt så hög som omgivande bebyggelse, vilket kommer att påverka stadsmiljövärdena längs kulturaxeln. Även djupet på byggnaden utgör ett problem för de närliggande fastigheterna XXY och XXZ vad avser solljus mot söder på gårdssidan.

Edsgatan är ett huvudstråk i Vänersborg som binder ihop staden från norr till söder. Denna vackra boulevard bör bevaras. Behovet av bostadsförsörjning kan lösas på

något annat sätt. Förslagsvis skulle en byggnad mot Edsgatan kunna uppföras i tre våningar med ett djup om cirka tio meter och brutet tak, med möjlighet att lägga till vindsvåning. Detta skulle harmoniera med befintliga byggnader i kvarteret.

Vänersborgs kommun har anfört i huvudsak följande:

Länsstyrelsen i Västra Götalands län har den 10 april 2017 beslutat att inte överpröva kommunens beslut att anta detaljplanen. Länsstyrelsen har därmed bedömt att detaljplanens genomförande inte kan antas innebära en oacceptabel påverkan på riksintresset kulturmiljövård. Stor vikt måste läggas vid länsstyrelsens ställningstagande i denna fråga. I sammanhanget bör även nämnas att högsta nockhöjd för byggnaden mot Edsgatan i granskningsförslaget var 24 meter, vilket länsstyrelsen alltså inte hade något att erinra mot. För att ytterligare begränsa påverkan på riksintresset har nockhöjden därefter sänkts till 21,5 meter.

Bebyggelsen inom den aktuella delen av Vänersborg är blandad med stil- och storleksmässiga variationer. Kommunen instämmer i Riksantikvarieämbetets bedömning beträffande detaljplanens påverkan på riksintresset Vänersborg. Skadan består i att läsbarheten av rutnätsstaden försämras. Detaljplanens genomförande rubbar dock inte den kvadratiska kvartersstrukturen och i avsaknad av ytterligare precisering av riksintresset i denna del är det inte fråga om en så kvalificerad skada att den ska betraktas som påtaglig.

Genomförandet av detaljplanen kommer att medföra en ökad skuggning av grannfastigheterna. Omgivningspåverkan i form av ökad skuggning har utretts och redovisas i planbeskrivningen. Utredningen visar inte annat än att den ökade skuggningen som uppstår under en begränsad del av året och dygnet inte är av sådan omfattning att den utgör en betydande olägenhet. Med hänsyn till att planområdet är beläget i centrala Vänersborg är viss ökad skuggning något som fastighetsägare och boende i området får räkna med.

REMISSYTTRANDE I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Mark- och miljööverdomstolen har inhämtat remissyttrande från Riksantikvarieämbetet som har besökt platsen och därefter framfört i huvudsak följande beträffande planens påverkan på riksintresset Vänersborg:

Riksintresset Vänersborg motiveras bland annat utifrån stadsplanen med sitt rutnät och sina kvadratiske kvarter, den äldre trähusbebyggelsen och den överdimensionerade torg- och platsbildningen som kallas kulturaxeln. Den föreslagna planen berör ett kvarter som gränsar mot kulturaxeln och mot en av de viktigare sidogatorna, boulevarden Edsgatan.

Ett genomförande av planförslaget skadar kulturmiljön och riksintresset genom den byggnad mot Edsgatan som planen möjliggör. Genomförandet av planförslaget medför dock ingen påtaglig skada. Kulturaxeln som utgör ett centralt värde påverkas i liten utsträckning av planen. Skadan rör istället främst rutnätsstaden med sin historiska bebyggelse. Huset vid Edsgatan får en i jämförelse med angränsande bebyggelse avvikande skala och volym, vilket även kan sägas om den byggnad som idag finns på platsen. Skadan kan minskas genom att sänka byggnadshöjden och inte tillåta balkonger mot gatan. De föreslagna balkongerna påverkar gaturummet, stadsbilden och siktlinjerna på ett negativt sätt. Vid Edsgatan finns dock nyare tillägg som genom balkonger och andra förkroppningar redan har en sådan inverkan på gaturummet.

Att ersätta befintlig byggnad kan vara gynnsamt för kulturmiljön, förutsatt att den nya byggnaden mot Edsgatan kunde ges en lägre höjd än vad som nu föreslagits och att byggnaden ges en sluten fasad.

Riksantikvarieämbetets slutsats är att planens genomförande skadar kulturmiljövärdena och riksintresset. Skadan består i att läsbarheten hos rutnätsstaden försämras. Skadan bedöms emellertid inte vara påtaglig i miljöbalkens mening.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Enligt 1 kap. 2 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL, är det en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vatten. Bestämmelsen ger kommunen möjlighet att inom förhållandevis vida ramar avgöra hur marken inom den egna kommunen ska disponeras.

Den myndighet som prövar ett överklagande av ett beslut att anta en detaljplan ska enligt 13 kap. 17 § PBL endast pröva om det överklagade beslutet strider mot någon rättsregel på det sätt som klaganden har angett eller som annars framgår av omständigheterna. Detta kan sägas innebära att den materiella prövningen är begränsad; i praktiken stannar den i många fall vid en bedömning av om beslutet att anta en detaljplan ligger inom ramen för det handlingsutrymme som de materiella reglerna ger kommunen.

I detta mål aktualiseras bl.a. frågan om åtgärder enligt detaljplanen kan påtagligt skada ett riksintresse för kulturmiljövården. Enligt 3 kap. 6 § miljöbalken ska mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av bl.a. deras kulturvärden så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada kulturmiljön. Områden som är av riksintresse för kulturmiljövården ska skyddas mot sådana åtgärder. När bestämmelserna om skydd mot påtaglig skada i 3 kap. 6 § miljöbalken är tillämpliga kan kommunens handlingsutrymme i detaljplane-frågor sägas vara mindre än annars, särskilt om riksintresset är preciserat.

Det är i första hand länsstyrelsen som bevakar statliga intressen och som, bl.a. inom ramen för sin tillsyn enligt 11 kap. PBL samt under samråds- och granskningsförfarandena enligt 5 kap. 14 och 22 §§ PBL, ska bedöma om en detaljplan tillgodoser ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken. Länsstyrelsen förväntas ha tillgång till den särskilda sakkunskap som behövs för bedömning av frågor angående bl.a. kulturmiljö och det saknas därför i många fall skäl för överprövande myndigheter att frånga länsstyrelsens bedömning. Något formellt hinder för en domstol att frånga länsstyrelsens bedömning finns dock inte (se t.ex. rättsfallet MÖD 2014:12).

Riksantikvarieämbetet har bedömt att Vänersborgs stad är ett område av riksintresse för kulturmiljövården enligt 3 kap. 6 § miljöbalken och har beskrivit riksintresset på följande sätt.

Vänersborg [P 20]

Motivering:

Residensstad präglad av 1600-talets stadsbyggnadspolitik och förändringar efter branden 1834 som gjorde staden till en förebild för det sena 1800-talets stadsbyggande.

Uttryck för riksintresset:

1600-talets rätvinkliga planmönster och den något snett orienterade Residensgatan, ett spår av de ursprungliga stadsbefästningarna. Äldre småskalig träbebyggelse, residensstadens karaktärsbyggnader och den sk kulturaxeln, den efter 1834 års brand till parkstråk förvandlade mittersta kvartersraden med offentliga byggnader och stenhusfasader, vilken blev en viktig förebild för det sena 1800-talets esplanader.

Mark- och miljööverdomstolen konstaterar att planområdet omfattas av det redovisade riksintresset.

Vid prövningen av om detaljplanen medger åtgärder som kan innebära påtaglig skada på riksintresset kan viss ledning hämtas från Naturvårdsverkets allmänna råd om påtaglig skada (se NFS 2005:17). Enligt dessa råd kan påtaglig skada på natur- eller kulturmiljön uppstå om en åtgärd mer än obetydligt kan skada något eller några av de natur-, kultur- eller friluftsvården som utgör grunden för riksintresset. Vidare anges att en negativ inverkan som är irreversibel med avseende på något värde som utgör grunden för riksintresset som regel bör anses utgöra påtaglig skada på natur- eller kulturmiljön.

I detta fall har länsstyrelsen, vid sin granskning enligt 5 kap. 22 § PBL, bedömt att planen är möjlig att genomföra utan påtaglig skada på riksintresset för kulturmiljö. Länsstyrelsen har bl.a. framhållit att planförslaget reviderats genom att utformningen av fönster och balkonger anpassats mer till omkringliggande bebyggelse. Skalan har

anpassats genom att ange byggnadshöjder som trappas av åt båda sidorna längs med Edsgatan. Länsstyrelsen anser att planen kommer att ha en negativ påverkan på stadsbilden som skulle minska om högsta tillåtna höjd sänks. Avvägningen mellan påverkan på stadsbilden och exploateringsgrad är dock upp till kommunen att avgöra. Länsstyrelsen har inte överprövat kommunens beslut att anta detaljplanen enligt 11 kap. PBL.

Mark- och miljööverdomstolen bedömer att åtgärder enligt detaljplanen kan påverka områdets kulturhistoriska värde negativt på grund av den planerade bebyggelsens avvikande höjd och utformning med bl.a. balkonger mot gatan. Det är dock inte fråga om en oåterkallelig påverkan på riksintresset. Mot bakgrund av detta, samt med beaktande av Riksantikvarieämbetets yttrande i målet, bedömer Mark- och miljööverdomstolen att ett genomförande av detaljplanen inte skulle väsentligen förändra områdets karaktär på ett sätt som påtagligt skulle skada det berörda riksintresset för kulturmiljön. Det saknas därmed skäl att upphäva detaljplanen på denna grund. I fråga om C S övriga invändningar mot detaljplanen instämmer Mark- och miljööverdomstolen i underinstansens bedömning. Överklagandet ska därmed avslås.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit f.d. hovrättslagmannen Per-Anders Broqvist, hovrättsrådet Roger Wikström, tekniska rådet Inga-Lill Segnestam och tf. hovrättsassessorn Anders Wallin, referent.

Föredragande har varit Ote Dunér.

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2017-10-02
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr P 1600-17

KLAGANDE

C S

MOTPART

Vänerns borgs kommun
462 85 Vänerns borg

ÖVERKLAGAT BESLUT

Vänerns borgs kommuns beslut den 29 mars 2017 i ärende nr KS 2016/300,
se bilaga 1

SAKEN

Detaljplan för fastigheten XXX i Vänerns borgs kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 360789

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänerns borg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 80	måndag – fredag 08:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

BAKGRUND

Kommunfullmäktige i Vänersborgs kommun beslutade den 29 mars 2017 att anta detaljplan för fastigheten XXX. Detaljplanen innebär en förtätning och komplettering av bostäder i ett mycket centralt läge i Vänersborg.

YRKANDEN M.M.

C S har överklagat beslutet att anta detaljplanen och, som det får förstås, yrkat att beslutet ska upphävas. Till stöd för sin talan har han anfört i huvudsak följande.

I kvarteret Misteln har hörnfastigheterna mot Drottninggatan och Kronogatan två våningar samt vindsvåning, dvs totalt tre våningar. Husen längs Drottninggatan klassas som byggnader som bör få lagligt skydd och husen längs Edsgatan, Kronogatan och Residensgatan klassas som kulturhistoriskt intressanta byggnader. Husen i Nordstan har lutande tak och fasaderna är inte sönderbrutna med olika utbuktningar. Färgskalan är i regel beige eller gul.

På bilden från norr på Edsgatan har man fiktivt redovisat färg och fönster felaktigt på deras fastighet XXY. De avser inte att ändra vare sig färgsättning eller fönsterutförande. På bilden från söder på Edsgatan har man fiktivt lagt in en extra våning med hög takspets i stället för den befintliga vindsvåningen med taklutning som på övriga huset på XYY och XYX. Han har därför till överklagandet bifogat två foton på de befintliga fastigheterna.

Planförslaget för XXX medger ett sexvåningshus, med första våningsplan ett halvt våningsplan över gatan, alltså mer än dubbla byggrätten mot gällande plan som medger tre våningar. Dessutom är fasaden mot Edsgatan behängd med utanpåhängande balkonger som starkt bryter av mot övrig bebyggelse. Byggnaden på XXX bör ha en höjd av max tre våningar, eventuellt med en fjärde våning något indragen från fasadliv och även indragen ett visst antal meter från respektive grannhus.

DOMSKÄL

Enligt 13 kap. 17 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL, ska den myndighet som prövar ett överklagande av ett beslut att anta en detaljplan endast pröva om det överklagade beslutet strider mot någon rättsregel på det sätt som klaganden har angett eller som framgår av omständigheterna. Om myndigheten vid prövningen finner att beslutet strider mot en rättsregel, ska beslutet upphävas i sin helhet. Annars ska beslutet fastställas i sin helhet. Beslutet ska inte upphävas om det är uppenbart att felet saknar betydelse för avgörandet. Om kommunen har medgett det, får dock beslutet upphävas i en viss del eller ändras på annat sätt. Ändringar som har ringa betydelse får göras utan kommunens medgivande.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att kommunen inte medgett de ändringar som C S framfört önskemål om och domstolen bedömer att det inte rör sig om sådana ändringar av ringa betydelse som får göras utan kommunens medgivande. Utifrån vad C S anfört i övrigt anser domstolen att hans yrkande därför bör tolkas som yrkande om att beslutet att anta detaljplanen ska upphävas.

Vid planläggning för ny bebyggelse ska den enligt 2 kap. 6 § första stycket 1 PBL, placeras och utformas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärden på platsen och intresset av en god helhetsverkan. Mark- och miljödomstolen bedömer att det föreslagna nybyggandet i bebyggelsen kommer att avvika från intilliggande bebyggelse samt påverka upplevelsen av denna. PBL bygger dock på principen om decentralisering av beslutsfattandet och kommunal självbestämmanderätt i frågor som bl.a. rör riktlinjer för markanvändningen i kommunen. Med hänsyn till detta får kommunen själv, inom vida ramar, avgöra hur marken ska disponeras samt hur miljön ska utformas i den egna kommunen. Överprövningen innebär en kontroll av om kommunens beslut ryms inom det handlingsutrymme som kommunen har enligt bestämmelserna i PBL och de krav som kan ställas på beslutsunderlag och beredningsförfarande. Det innebär att om de bestämmelser som den överprövande instansen ska ta hänsyn till vid sin prövning ger kommunerna en stor handlingsfrihet, t.ex. bestämmelserna i

2 kap. PBL, kommer den avvägning som en kommun gör mellan olika samhällsintressen enligt 2 kap. inte att bli föremål för överprövning så länge den ryms inom lagstiftningen (se prop. 2009/10:215 s.88).

Mark- och miljödomstolen finner att kommunen i detta fall inte har gått utöver denna ram. Det finns därför inte skäl att vid överprövningen upphäva planen på grund av vad klagandena anfört om brister i anpassningen till omgivningen. Domstolen konstaterar att planförfattaren under planprocessens gång vidtagit åtgärder som medför att olägenheterna för närboende minskat, det gäller exempelvis beträffande maximalt tillåten nockhöjd.

Mark- och miljödomstolen bedömer att ytterligare bostäder är ett angeläget allmänt intresse. Vidare anser domstolen att ett genomförande av detaljplanen inte kommer att innebära sådana betydande olägenheter för närboende att planen bör upphävas. Inte heller i övrigt har det framkommit skäl som gör att beslutet att anta detaljplanen borde upphävas. Överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV427)

Överklagande senast den 23 oktober 2017.

Susanne Mörkås

Rolf Dalbert

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Susanne Mörkås, ordförande, och tekniska rådet Rolf Dalbert. Föredragande har varit beredningsjuristen Marina Fagermoen.